

Litteratur

ERIK ANNERS:

Sverige 1972

Alla de som under de senaste åren hoppats på en sammanfattande analys av det svenska samhällets politiska problematik presenterad från den konservativa sidan har äntligen blivit bönhörda. Professorn i allmän rättslära vid Uppsala Universitet, Stig Strömholm, känd och uppskattad kulturskribent i Svenska Dagbladet, har nyligen publicerat ett både bokstavligen och bildligt talat tungt vägande inlägg i samhällsdebatten (Sverige 1972, Försök till en lidelsefri betraktelse. Norstedts 484 s).

Någon intresserad läsare kan — som sidantalet antyder — mot slutet av boken tycka att han blivit bönhörd över hövan. Strömholm har nu en gång ett skrivsätt, som ofta går över gränsen till det preciosa. Eftersom han också har rättsvetenskapsmannens professionella strävan till precision och därför gärna introducerar nya eller i allt fall icke alldeles vanliga termer, kräver han mycket av läsaren.

Boken bör därför läsas i (minst) två omgångar — den första, om tid finnes, i sträck, den andra och ev följande kapitel för kapitel med penna i hand. Det är väl värt besväret. Arbetet är nämligen till den grad fängslande som allmän konception. Samtidigt är det fyllt av självständiga och originella observationer, som får läsaren att snart sagt oupphörligt uppleva en varm lyckokänsla inför formuleringar av lysande slagkraft och träffsäkerhet.

Mycket riktigt är bokens titel alltför blygsam och till dels vilseledande. Strömholm talar sannerligen inte bara om »Sverige 1972» — han ger ett brett panorama över vad som är galet, riskabelt eller livskraftigt i vår tids Sverige — allt bedömt efter hans egna i grunden humanistiskt konservativa värderingar. För den som i huvudsak har samma samhällsyn som han blir därför boken ofantligt stimulerande. Den ger svar och ställningstaganden på frågor och till problem, som ofta är ytterligt komplicerade. De enkla patentlösningar, som vänstern så högljutt anvisar, ställer han mildt men skoningslöst i deras rätta dager. Hans egna förslag och ståndpunkter är i regel lågmält och försynt framförda. Men helt har

Strömholm inte lyckats i sitt försök att vara lidelsefri. Här och var glöder pennan i hans hand och de otaliga akademiska reservationerna: »Rimligtvis, åtminstone enligt min mening, etc» ersätts av diatriber, som kunde ha flutit ur en Tegnér's penna. Eller vad sägs om följande: »De stora massmediernas — radions, TV:s, aftonpressens och åtminstone vissa större tidningars — folk har en ställning som inte är olik forna tiders bödels: de är i stor utsträckning isolerade, fruktade och föraktade. Isolerade till en del genom yrkets krav, till en del genom den konserverade 1800-talssociologi som drar gränser mellan 'intellektuella' i snäv mening och den växande skaran kvalificerade befattningshavare på olika områden. Fruktade inte därför att de framför kritik med skarpa sakliga argument och på grundval av vederhäftig information utan därför att de kan förvränga, förgifta, skada och skandalisera. Föraktade emedan det är en allmän uppfattning att deras arbetsprodukter inte fyller samma intellektuella och moraliska krav som kvalificerade arbetsinsatser i samhället i övrigt. Den yrkesmässiga offentliga debatten har i stor utsträckning inte följt den allmänna nivåhöjningen i samhället. Särskilt gäller det sagda naturligtvis åtskilligt bland de skadskjutna och aggressionsfyllda existenser som efter misslyckanden på mer respektabla områden söker sin bärning i aftonpressens organiserade tarvlighetscentraler.» Eller: »Resultatet, som redan länge funnits på marknaden, blev studenter som varken kan läsa innantill, stava eller analysera, som inte känner ett enda fast årtal eller ett enda namn, som saknar varje förmåga att uttrycka sig i abstrakta ting men som i orientering om nutida förhållanden och frimodig talförhet — även kring frågor där fakta är dem i huvudsak obekanta — vida överträffar sina truligt vördsamma, stumma men kunskapsrika föregångare för ännu 10—15 år sedan. De ådagalägger — enligt många vittnen — stor frihet och frimodighet i uppsyn och later, totalt främlingskap för traditionella mönster, intensiv och hämningslös självhävdel-

se och ofta stark och okritisk bundenhet i politiskt och ideologiskt hänseende.»

Naturligtvis finns det mycket i boken som inbjuder till motsägelser. Det vore konstigt annat med 484 sidor. Sålunda tror jag att Strömholm är för onyanserad när han menar att arbetargrupper saknar mönster i meningen »en uppsättning tänkesätt, vanor och beteenden, som kännetecknar en människogrupp med en viss stabilitet och som kommer till uttryck i gruppens handlande i vardagliga och ofta återkommande situationer». Hans korollarium till detta är »att skapa fullvärdiga levnadsmönster för arbetargruppen förefaller mig att vara *en* (hans kurs) av de viktigaste samhällsuppgifterna i dag». Han har glömt fritidslivet. För denna grupp är nämligen detta ännu mycket viktigare än för de människor, som har lyckan att kunna uppleva sitt arbete som meningsfullt därför att det innebär en konkret skapande insats. Detta är ju vad Strömholm kallar »teknokraternas» yrkesförmån. Men vi står nästan alla — och inte minst arbetargruppen — ännu så nära det gamla agrarsamhället att arbetsuppgifter, som på sin tid var nödvändiga produktionsinsatser, typ jakt, fiske, båthantering, numera blivit fritidssysselsättningar av stor betydelse. Till dem kommer deltagandet i alla otaliga sportgrenar och idrotter, på plats eller i TV. Snarast tror jag att man för att

förstå problemen kring arbetargruppens bildning av levnadsmönster borde analysera närmare just vad fritidslivet betyder och än mera kan betyda i framtiden.

Som synes utgör dessa rader inte en recension i egentlig mening utan en presentation med några kommentarer. Bokens omfång och betydelse gör det omöjligt att här göra mera. Snarast borde den recenserats kapitel för kapitel. Men om någon efterfrågar slutresultatet av Strömholms betraktelse är detta helt enkelt att han efter en av både förståelse och generositet präglad diskussion av den demokratiska socialismen, sådan den framträder i Sverige, ser sig tvingad att avvisa socialismens anspråk. Han blir vid sin humanistiska konservatism och för den ger han argument, som inte blir mindre starka av att de framförs i så stillsamma tonfall. Hans kapitel om frihet, jämlikhet och äganderätt är kanske det bästa som från konservativ sida skrivits i vårt land om detta problemkomplex.

Strömholms bok har inte uppmärksammas så i massmedia eller ännu föranlett den debatt, som förförmodligen hoppats på. Han kan vara tröstad. Han har presterat något helt annat än dagens vanliga politiska dagslädelitteratur; ett arbete som kommer att behålla sin aktualitet inte i månader eller i år utan i lång tid framåt.